

متن پرسش

با سلام با توجه به تعریفی که در کتاب "حکمت الهی" شادروان "الهی قمشه ای" از مراتب مختلف کرده اند: ۱- مرتبه طبع: مرتبه طبع عبارت است از مرتبه قوای نباتی و آثار و افعال آن چون خوردن و آشامیدن و نمو و تناسل است. (هر انسانی در بدو امر در این مرتبه به دنیا می‌آید) ۲- مرتبه نفس: مرتبه نفس مرتبه قوای حیوانی و ادراکات حس و خیال و وهم است که با آن ابداع و اختراع و تهیه وسایل زندگانی و آسایش و خوشبها کند و چون به مخالف خود برخورد کند جنگ و نزاع و شورش در جهان برانگیزد. تا این سر حد احساس و فهم، حیوانیت است و هنوز خورشید کمال او از افق انسانیت طلوع نکرده است. ۳- مقام قلب: مقام توجه به عالم غیب است لیکن با نظر به عالم شهود. از جهت حدوث، مقام قلب ابتدای مقام انسانیت است و آن وقتی است که نفس ناطقه را از قفس بدن، روزنه ای به عالم غیب باز باشد. لیکن چون از چنگ قوای نفسانی شهوت و غضب مستخلص نگردیده است گاهی از آن روزنه به عالم غیب نظر کند و گاهی محکوم نفس حیوانی شده، به شهوت دنیوی بپردازد و از این رو این مقام را مقام قلب گویند که پیوسته در تقلب و تحول است. گاهی مقام روح که مقام مافوق آنست متحول می‌شود و گاهی به مرتبه نفس که مادون آنست باز میگردد. ۴- مقام روح: آن را مقام نفس ناطقه نیز می‌نامند که بالکل از چنگ قوای بدن و آثار طبع و نفس مستخلص شده و به روحانیون عالم قدس پیوسته است. ۵- مقام سر: در این مقام است که عارف به حق و جمال الهی یعنی به معروف، بینا می‌گردد و اسرار الهی را در همه موجودات مشاهده می‌کند و به زبان ذات می‌گوید: " ندیدم چیزی را مگر آنکه دیدم خدا را در آن ". ۶- مقام خفی: و آن مرتبه ای از نفس انسان است که تنها خدا را مشاهده می‌کند. دارنده مقام خفی به مقام "فنا فی الله" رسیده و حجاب را از پیش نظر برانداخته و همه حق را ببیند، نه چون صاحب مقام سر که در همه اشیا خدا را ببیند و صاحب سر کسی است که به اسرار حق پی برده است و آن کس که به اسرار حق پی برد ماهیت اعتباری ممکنات حجاب وی نشوند بلکه آیینه مشاهده خدا در نظر او باشند. ۷- مقام اخفی: این مقام همان فنا فی حق است. منتهی توجه به فنا هم در این مقام نیست. یعنی عارف ملتفت فنا فی ذات خود در شهود حق نیز نباشد. سرگرمی به شهود جمال حق، وی را از شهود نیز فارغ ساخته است. این مقام مقام "فنا فی الله" و آخرین مقام انبیا و اولیا است و به آن سر سر یا سر سلطان گویند. میتوانم نتیجه بگیرم از مرتبه روح به بعد در واقع مراتب مختلفی است که توسط قلب شهود میشود و همان قلب است که کم کم به عالم قدس می‌پیوندد و شهودش کاملتر میشود؟

باسمه‌تعالی: سلام‌علیکم: خداوند مرحوم آیت‌الله الهی قمش‌های را رحمت کند که به‌خوبی حق مطلب را اداء کردند و یکی از بهترین تقسیم‌بندی‌های مربوط به مراتب انسانی را به‌جا گذاردند. آری همان‌طور که آن مرحوم راه‌رفته می‌فرمایند، سالک در منازلی که طی می‌کند چون به مرحله‌ی روح رسید و به مشاهده‌ی انوار الهی نایل شد و از آن بالاتر مقام او مقام حق‌الیقین گشت با نظر به جنبه‌ی حقانی مخلوقات و یا بگو عین ثابت‌هی آن‌ها، راز و سرّ عالم وجود برایش روشن می‌گردد. درود و سلام ما به محمد و آل محمد که صاحب اصلی این مقامات‌اند و از آن پایگاه ما را هدایت می‌کنند. موفق باشید